

Kamp i Röstångabygden

Kronorusthållet Duveskog drevs under 1800-talet i decennier av inspektör Gustaf Georg Kamph och hans hustru Maria Weibull. Till Duveskog flyttade familjen Kamph-Weibull år 1822. De kom från Trumpetarbostället i Billinge där Kamphs svärmor, Susanna Åkerholm, dött 7 april samma år.

för Billinge – men familjen fortsatte att arrendera Bostället, vilket precis som Duveskog var kronohemman under Norra Skånska Kavalleriregementet.

Duveskogs förre innehavare var fanjunkaren Carl Adam Classon, en nästkusin till GG Kamph. Bland förfäderna fanns Peter "den store" Kamph, född i Tyskland omkring 1657 och en av de kunniga hantverkare som värvades till Skånska Glasbruket, vid Henrikstorp söder om Perstorp, när det var nytt i början av 1690-talet. Dessa tyska hantverkare och kunniga glasblåsare med sina familjer bodde vid glasbruket, hade rätt till egna tyskspråkiga kyrkorutiner och höll starkt samman. Ofta och länge skedde giftermålen främst inom denna tysktalande grupp. Carl von Linne skrev i sin "Skånska resa 1749": "...*Detta glasbruk bestod av en skön glashytta och en stor hop torp, där arbetarna bodde. Här förfärdigades allt glas i Skåne, som är vackert och säljes vida...*". År 1698 visar mantalslängden för Perstorps socken 14 glasblåsare vid bruket. Nästan alla bar tyska namn och nästan alla var gifta.

Billinge var inte någon ny bekantskap för Kamph. Där hade GG Kamph länge haft släkt. En släkting var nästan jämnåriga namnen och sysslingen Gustaf Georg K. Han var son i smedfamiljen Kamph på Billinge Nr 9, som

enligt Lantmäteriets karta från 1706 låg nära Trumpetarbostället.

På 1770-talet var Friedrich Kamph corporal och senare kvartermästare vid Livkompaniet under Norra Skånska Kavalleriregementet. Dit hörde Duveskog, Trumpetarbostället och många andra rusthållshemman i trakterna. Kollega till Friedrich var kvartermästaren Johan

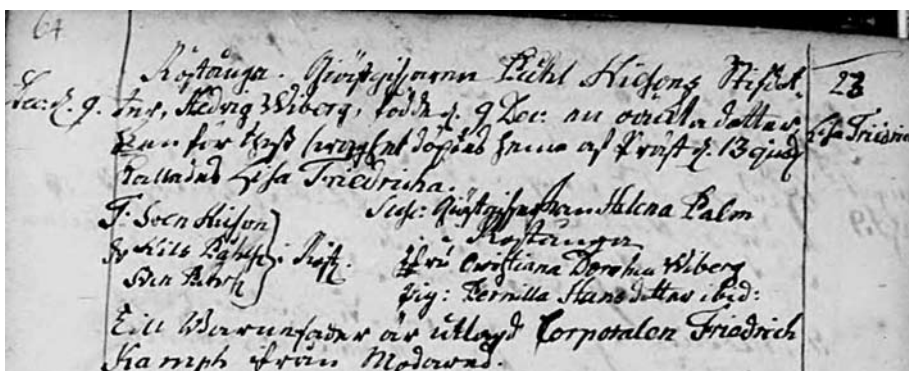

Billinge år 1706 (från Lantmäteriets "Historiska kartor").
Obs kartans orientering, (Norr åt vänster).

GG Kamph gifte sig i Lyby år 1812 med Maria Weibull. Hon var änka efter att hennes förste make dött efter bara ett halvårs äktenskap. År 1814 flyttade familjen till Trumpetarbostället, Billinge nr 21. Där föddes deras äldste son, Carl Gustaf, 14 juni 1814. Och där begärde GG Kamph år 1815 att enskifte skulle genomföras för Billinge by. Den driftige Kamph fick vänta många år innan enskiftet genomförts

Eric Rosenblad. Denne var son till mångårige innehavaren av Duveskog: professorn, akademiledamoten mm Eberhard Rosenblad.

Billinge Trumpetarboställe drevs då av gamle rusthållaren Lars Hallenberg, som tidigare varit ryttare för regementet och bevisat det s k "potatiskriget" i Pommern runt år 1760. Lars Hallenbergs son Nils Larsson övertog Trumpetarbostället 1788 och drev detta ända till familjen GG Kamph tillträdde 1814.

Röstånga födelsebok 9 dec 1771. "...Till Barnafader är utlagd Corporalen Friedrich Kamph ifrån Modaröd ..." (sista raden ovan)

Släkten Kamph fick ofta leva upp till sitt namn. Kämpigt blev det nog 1771 då Friedrich K som ung corporal fick oäkta dottern Lisa Friedrica med Hedwig Wiberg i Röstånga. Sedan 7 års ålder var hon styvdotter till gästgivaren Pål Nilsson Holmstedt. Hon var nästan jämnårig med gästgivarens son Nils. Nils gifte sig med sin styvsyster Hedwig 29 december 1773. Kanske bidrog detta till att Nils länge fick vänta med att överta Röstånga Gästgiveri som så länge tillhört hans förfäder. Fadern lät i stället en Ryberg överta. Friedrich Kamph gifte sig år 1776 med länsmansdottern Maria Möller. Tillsammans fick de på Kopparmöllan i Östra Ljungby sonen Gustaf Georg i november 1781.

De största katastroferna för släkten Kamph skedde från år 1760. Genom krig och vanskötsel hade både rikets finanser och levnadsvillkoren för gemene man försämrats. Skånska Glasbruket var en av de manufakturerna som hade problem. Genom arvingarna till Glasbrukets grundare fanns ett nära släktskap med hustrun till greven och fältmarskalken Gustaf David Hamilton på Barsebäck. Greve Hamilton var intresserad av att stödja sin hustrus släktingar och att överta råvaror vid Glasbruket, som han köpte år 1760. Hamilton beslöt snabbt att Skånska Glasbruket skulle läggas ner. Katastrofen blev stor för de i huvudsak tysktalande anställda med sina specialkunskaper. En grupp lyckades ta sig uppåt Sverige och finna försörjning vid glasbruk där. Andra

lyckades med stora svårigheter byta levnadsbanor och bryta sig in i det sydsvenska samhället. Att återvända till ursprungslandet var inget bra alternativ. Nyligen genomlidna pommerska kriget var färskt i minne.

Den viktigaste ingrediensen vid glastillverkningen var pottaska. Oerhörda mängder lövved krävdes för detta. Skogarna skövades när och fjärran. Av kung Karl XI fick därför grundaren Adlersten efter några få års drift rätt att

år 1696 inlösa fyra hemman med tillhörande skogar så långt söderut som Ask socken. Där bland Slättekull samt Ask Mölla. Samtidigt var behoven av ved för uppvärmning och trä som råvara i andra sammanhang mycket stora i dåtidens enkla samhälle.

Jeremias Kamph, far till Friedrich och farfar till Gustaf Georg, hade länge varit Glasbrukets krögare. Krogen låg mycket nära bruket

och han hade nyligen låtit uppföra en ny krog där. Detta var troligen i all enkelhet, tiderna var svåra, inkomsterna små. Nedläggningen av bruket var ett mycket hårt slag. Så kom nästa katastrof: Medan nästan alla av glasbrukets folk deltog vid en begravning i Persstorps kyrka anlade någon brand i glasbrukets byggnader. Mordbranden spreds explosionsartat och förstörde det mesta inklusive många närliggande torp och andra byggnader. Där bland Jeremias Kamphs krog. Branden ägde rum Kristi Himmelfärdsdag 1762. Rättegången gav dödsstraff för en av de skyldiga.

Länge levde både krögare Jeremias och hans syster, Anna Greta Kamph, med sina familjer vid vackert belägna torpen vid Modaröds by några kilometer söder om glasbruket. Anna Greta och hennes make, glasritaren Clas Clausson, fick bl a sonen Jeremias. Jeremias blev sedermera kronolänsman och far till fanjunkare C A Classon – nästkusin till GG Kamph och innehavare av Duveskog före honom. Unge corporalen Friedrich Kamph var också skriven på Modaröd när han så olämpligt blev far till gästgivarens barnbarn i Röstånga 1771. Samma år, i mars 1771, föddes i Modaröd en Jöns som son till Christian Sager och hustrun Sophia Schrewelius (svägerska till Anna Greta respektive Jeremias).

Vid Modaröd vistades tidvis även Christian Sagers äldre broder, inspektorn Gudmund Sager, född 1727 i Småland. Släkten Sager var ock-

så av tyskt ursprung och verkar ha varit betydligt bättre etablerad i svenska samhället. Gudmund Sager påstås ha varit vän till den koleriska krögaren Jeremias Kamph. Möjligen stöttade han även krögarfamiljen Kamph rent ekonomiskt. 1762 finner vi nämligen Jeremias Kamph som ny gästgivare i Hörby med fru och flera barn. Hans fru är klockardottern Stina Lisa Schrewelius, som han gift sig med 1744. Bruden var då 16 år gammal.

De svåra tiderna har länge tårt på krögare Jeremias – spriten får allt större del av hans liv. Tidvis var han våldsam även mot sin egen hustru, han syns i rättegångar och verkar ha allt svårare med livet. Unga gästgivarfrun inser att gästgiveriet inte kan drivas under dessa villkor. Hon låter sälja gästgiveriet till äldsta dottern Cecilia med (blivande) maken Gudmund Sager april 1762 för 4.000 daler. Augusti 1762 sker så nästa Kamph-katastrof. Gästgivare Jeremias Kamph knivdödar i affekt sin fru Stina Lisa Schrewelia. Tingsrätten i Hörby dömer honom till döden och stegling. Hovrätten mildrar domen till förvaring på Kristianstads fästning där Jeremias dör av sjukdom år 1765. Föräldralösa barnen till krögar-/gästgivarparet är då mellan 7 och 20 år gamla.

November 1762 gifte sig 35-åriga inspektorn Gudmund Sager med 15-åriga gästgivardottern Cecilia Kamph. Några månader senare dog i Perstorp hennes farfar, glasblåsaren Jeremias, 77 år gammal. Hennes far, förre gästgivaren Jeremias Kamph dog på Kristianstad fästning 28 november 1765. En månad senare sålde Gudmund Sager och hans unga hustru Hörby Gästgiveri till kapten Georg Cock på Osbyholm för 10.000 daler. Paret flyttade till Gudmunds barn- domstrakter vid Jönköping där han blev bruksförvaltare. Från paret Sager-Kamph stammar en mycket framgångsrik släkt. C D Robert Sager, en sons sons son, blev envoyé och överkammarjunkare vid svenska hovet. Denne lät bygga "Sagerska palatset" centralt i Stockholm, numera officiellt residens för Sveriges statsminister.

Handelsmannen Christian Sager dog i Billinge redan år 1772, 32 år gammal. Änkan gifte efter några år om sig med sin kusin Roloff Andersson Schrewelius. Uppe i Småland dog änkan systerdotter Cecilia Kamph år 1787, 40 år gammal. Änkemannen Gudmund Sager gifte snabbt om sig med en syssling.

Samtidigt kom nya idéer från utlandet. Nya metoder i jordbruk och spirande manufaktur etablerades. Gamla metoder och vanor ifrågasattes. Borgerskapet växte i städerna. Idéer

om bättre användning av jordbrukets marker, inte minst via enskiften, spreds via mäktiga markägare och myndigheter.

År 1815 begärde GG Kamph på Trumpetarbostället enskifte för Billinge by. Först på 1830-talet kunde enskiftet slutgiltigt stadfästas. Trots att Kamph ursprungligen motsatt sig utflyttning av sitt Trumpetarboställe till Hissbro i Billinges norra utkant så blev detta resultatet. Vid Hissbro fanns redan några gatuhus med sina husmän och familjer. Kamph hade sagt sig ej vilja "hava husmän till husbonde". Genom åren och kampen för att genomföra enskiftet för Billinge by kom Kamph dock att inse att bland husmännen vid Hissbro fanns även stor kunskap. Där levde nämligen framförallt en tidigare borgmästare i Carlshamn, den lärde Abraham Pettersson med sin familj.

Borgmästare Pettersson hade i utkanten av Billinge låtit uppföra ett ståndsmässigt boende. (Förtjänstfullt har den s k Borgmästargården i nutid återuppförts vid Billinge nr 21 av nuvarande gårdsägaren Lennart Gunnarsson – väl värt ett besök). I sitt fjärde äktenskap var borgmästare Pettersson länge gift med Eva Catharina Agerlin, dotter till inspektorn och brukspatronen Anders Agerlin. Hon växte upp vid Kopparmöllan i Östra Ljungby, där föddes minst två av hennes yngre syskon. Barnens moder, Anna Catharina Eggertz, flyttade till Billinge med flera barn efter att maken Agerlin hade dött 1783.

Riddaren af Kongl. Svärds-Orden A. Högbladh och dess k. maka Brita Clara Cronacker, den 4 Februari, 4 år †).
Pigan Ulrika Åderman, den 25 Januari, 50 år †).
Döde i Landsorten.
Majoren och Riddaren af Kongl. Svärds-Orden, Friherre Ludvig von Saltza, på Säteriet Åsaka Torp, i Westergöthland, den 29 Januari, 74 år †).
Borgmästaren, f. d. Magistrats-Sekreteraren i Carlshamn Abraham Pettersson, på Dufveskog i Skåne, den 31 Januari, 80 år †).

Post- och Inrikes Tidningar 1838-02-09.

Inspektör Gustaf Georg Kamph på Dufveskog var född på just Kopparmöllan i Östra Ljungby. Han fick nog goda råd och stöd av gamle borgmästare Abraham Pettersson, vars hustru hade barndomsminnen från Kopparmöllan. Borgmästare P dog 80 år gammal på Dufveskog (men var skriven i Billinge). Precis som vid det utdragna enskiftet i Billinge så var kanske borgmästaren ett stöd när lantmätaren Johan Faxe år 1835 genomförde det betydligt enklare enskiftet för Dufveskog mellan GG Kamph och fanjunkaren Lundberg på Fulltofta. (Lundberg stod då för 1/8 av Duveskogs marker).

Troligen var Duveskog det tredje enskiftet GG

Gustaf Georg Kamph och hans släkt

	Släktnamn	Förnamn	Yrken	Född	Död	Viktigare levnadshändelser etc
	Kamph	Gustaf Georg	Inspektör	1781-11-08	1864-11-26	Inspektör vid Ludvigsborg vid giftet (1812-02-06 i Lyby). Arrenderade länge Billinge Nr 21
Maka	Weibull	Maria Susanna		1784-01-16	1846-08-03	Gift med GG Kamph 1812. (Ånka: År 1803 gift med Erik Gustav Berg, som dog samma år)
Son	Kamph	Carl Gustaf	Stadskassör	1814-06-14	1853-07-25	Stadskassör (drätselkamrer) i Landskrona. Född i Billinge. Gift med sin kusin Charlotta Weibull.
Far	Kamph	Friedrich	Corporal	1749-07-27	1818-06-24	Barnafader till oå dotter i Röstänga 1771 (med Hedwig Wiberg, styvdotter till gästgivare Pål Nilsson Holmstedt)
			Kvartermästare			Ansvarig för ryttare vid Livkompaniet för Norra Skånska Kav.reg (Röstänga,Billinge, Duveskog,Modaröd mm)
			Holzförster			Holzförster ("skogvaktare") vid Östra Ljungby. Levde då på Kopparmöllan, Östra Ljungby.
Mor	Möller	Maria Elisabeth		1748-07-01	1810-12-09	
Farfar	Kamph	Jeremias	Krögare	1721-07-25	1765-11-28	Sinnessjuk mot slutet av sitt liv. Knivdödade sin maka 1762. Dömd till döden. Straffet ändrat till förvaring
			Gästgivare			Död på fästningen i Kristianstad 1765
Farmor	Schreweilius	Stina Lisa	Klockardotter	1728-12-31	1762-08-27	Sälde Hörby gästgiveri till sin unga dotter m blivande mäg 1762. Knivdödad av sin sinnessjuka make 1762.
Morför	Möller	Jacob	Kronolänsman	1720	1791	Kronolänsman i Frosta härad
Marmor	Davidsson	Dorothea		1725-08-08	1801-03-28	Dotter till kronolänsman Hans Davidsson och Margareta Daugård
Svärfar	Weibull	Lorens Petter	Kronolänsman	1751	1814	
Svärarmor	Åkerholm	Susanna Christina		1759	1822-04-07	*...i likhet med många andra av kronans betjäning i äldre tid hellre slog än talade med folk... " (ur Hörby Sockens Historia)
Swåger	Weibull	Petter Magnus	Kyrkoherde	1780-10-10	1847-08-08	Dör i Billinge samma år som dottern Maria Susanna och svärsonen GG Kamph lämnar Billinge för Duveskog
Swåger	Weibull	Sven Christian	Kronolänsman	1782-03-08	1844-06-18	Kyrkoherde i Hörby. Häradsprost i Frosta 1843
Swåger	Weibull	Nils Jacob	Postmästare	1789	1860	Levde på Slogstorp Nr 3 när system gifte sig med GG Kamph (som då levde på Slogstorp Nr 2)
						Postmästare. Lantbrukare. Tygvaktare. Far till framgångsrika Weibullsgrenen i Landskrona
						Dottern Charlotta Weibull (1826-1900) gifte sig med sin kusin C G Kamph, stadskassör i Landskrona.
Faster	Kamph	Cecilia		1747-03-29	1787-08-17	Gift vid 15 års ålder med 20 år äldre inspektorn Gudmund Sager (1727-1803)
Kusin	Sager	Daniel Gudmund	Inspektör	1763-08-22	1819-063-05	Vice häradshövding. Bruksförvaltare å Nissafors bruk. Son till Cecilia Kamph och Gudmund Sager.
Kusin	Sager	Gabriel	Inspektör	1779-08-03	1834	Bruksinspektör. Förvaltare. Son till Cecilia Kamph och Gudmund Sager.
Kusinbarn	Sager	Gudmund Magnus	Brukspatron	1801-02-10	1858-09-05	Brukspatron å Ryfors bruk. Far till Robert Sager nedan. Sonson till Cecilia Kamph och Gudmund Sager.
	Sager	C D Robert	Envoyé mm	1850-05-01	1919-12-01	Överkammarjunkare vid Hovet mm. Son till Gudmund Magnus Sager ovan. Lät bygga Sagerska palatset*
						*Sagerska palatset = Sveriges statsministers officiella residens [2000-talet].
Källor:	Kyrkoböcker (främst Billinge, Röstänga, Färingtofta, Hörby, Perstorp, Bosjöklöster)					/2011-08-19
	"Hörby Sockens Historia" av Gottfrid Björkelund					Arne Thornberg
	Billinge Sockenböcker					
	GMR för Norra Skånska Kavalleriregementet					

Kamph fick uppleva på nära håll. Vid sitt gifte med Maria Weibull bodde han enligt en källa på frälsehemmanet Slogstorp Nr 2 i Hammarlunda socken. Som granne hade han där – på Slogstorp Nr 3 – kronolänsmannen Sven Christian Weibull. Denne blivande svåger var djupt inblandad i det tidiga enskiftet för Slogstorp år 1808. Troligen träffade Kamph sin blivande hustru, unga änkan Maria Susanna Weibull, hos hennes broder Sven i Slogstorp. Svågern lät nygifta familjen Kamph driva länsmansbostället Slogstorp Nr 3 år 1813.

Slumpen har sedan gjort att undertecknad på fädernet stammar från just Slogstorp Nr 2. I över 150 år fanns delar av Slogstorp Nr 2 i slakten. Enligt ett bevarat köpekontrakt fick min farfars morfar, Henrik Larsson, år 1858 köpa Slogstorp Nr 2 av sin äldre bror Åke. Där föddes min fader och därifrån flyttade han med sina föräldrar år 1917. Som nygifta flyttade mina föräldrar till Duveskog 1:28 år 1946. De levde i Duveskog i mer än 50 år. Från samma Hammarlunda socken via Trumpetarbostället i Billinge kom familjen Kamph till Dufveskog år 1822. Där levde inspektör Gustaf Georg Kamph i 30 års tid...

Troligen var borgmästare Pettersson ett viktigt stöd även för äldste sonen till GG Kamph: Carl Gustaf Kamph, född i Billinge 1814. Precis som borgmästaren varit en man i stadens tjänst (Carlshamn) blev även Carl Gustaf Kamph detta. Han blev stadskassör i Landskrona och gifte sig där år 1847 med sin kusin Charlotta

Weibull. Hon var halvsystem till de framgångsrika Weibullsbröderna där. Bland dessa bröder märks Martin, professor; Walfrid, entreprenör; Richard, förvaltare. Weibullsbröderna och deras ättlingar har satt djupa avtryck i speciellt skånskt samhällsliv och skånsk historia.

Genom kamp, kriser- och en del jeremiader - nådde slakten Kamph stora framgångar i det svenska samhället. Släktens motto skulle kunna vara: Per aspera ad astra! [= Genom kamp till seger! /NE].

Arne Thornberg

Källor:

Mantalslängder, Mönsterrullor, Kyrkoböcker (Riksarkivet (www.svar.ra.se))

Digitaliserad dagspress (Kungliga biblioteket (www.kb.se))

Historiska kartor (Lantmäteriet (www.lantmateriet.se))

Billinge Redaktionskommitté: *Billinge från by till samhälle*, 2011

G Welin: *Röstånga Gästgivaregård*, 2005

S E Noreen / H Graebe: *Henrikstorp, Det Skånska Glasbruket 1691-1760*, 1964

J Sundberg: *Skånska Glasbruket. En industri- och kulturhistorisk studie*, 1940

J Sundberg: *Skånska Glasbruket, en storindustri i Perstorp för 250 år sedan*, 1951

G Björkelund: *Hörby Sockens historia*, 1950